

DAPHNE Belysande exempel

Tystnad är inte samma sak som samtycke

Ett av de sorgligaste faktumen om sexuella övergrepp är att de nästan alltid är kopplade till en önskan att dominera, och därför riktar förövarna ofta in sig på personer som är sårbara. Ett belgiskt rådgivningscentrum har tagit fram en handbok för att hjälpa personer som arbetar med kvinnor och barn som har inlärningssvårigheter och har råkat ut för övergrepp.

Personer med inlärningssvårigheter löper större risk att bli utsatta för sexuella övergrepp och dessutom är risken större att ingen tror på dem när de berättar om det. Sexuella övergrepp mot handikappade personer är alltså något man knappast har talat om – i alla fall inte förrän i slutet på 1980-talet.

Erik De Belie, psykoterapeut vid Sint-Franciscus Begeleidingscentrum (rådgivningscentrum) i Roosdaal som ligger nordväst om Bryssel, konstaterade vilken effekt sexuella övergrepp hade på hans patienters personliga utveckling, även om de inte ville prata om sina erfarenheter. Han diskuterade frågan med personalen på lokala socialkontor och insåg att socialarbetare som kände till problematiken kring sexuella övergrepp däremot inte visste vilka problem som personer med inlärningsproblem har, medan personer som arbetade med personer med inlärningsproblem inte visste särskilt mycket om sexuella övergrepp. Uppenbarligen behövde de två grupperna föras samman för att dela med sig av sina kunskaper och sina erfarenheter.

Tillsammans med Carla Ivens från *Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Vlaams-Brabant* (Centrum för övergrepp mot barn) och Joan Lesseliers och Geert Van Hove från *Vakgroep Orthopedagogiek van de Universiteit van Gent* (Institutionen för specialundervisning vid Universitet i Gent), startade Erik De Belie ett Daphne-projekt för att forska kring vad man kan göra genom att bygga på kunskaper bland personer som arbetar med sexuella övergrepp och inlärningssvårigheter, och för att ta fram material med råd och stöd till föräldrar och personer inom omsorgen. Partnerna var från Belgien (Flandern), Nederländerna och Storbritannien.

Att uppnå en balans mellan skydd och självbestämmande

Projektet fördes i olika spår. Det fanns pilotprojekt om hur man använder dansterapi, hur man arbetar i hemmet med mycket unga offer för sexuella övergrepp och en översikt över program som rör sexualundervisning och samlevnadsundervisning, vilket resulterade i bidrag i den nederländska rapporten om projektet. Forskning om förmåga till återhämtning och sårbarhet, samlevnads- och sexualundervisning, framtagandet av ett program för att förebygga sexuella övergrepp och styrning av stöd till de särskilda behoven hos barn och ungdomar med inlärningssvårigheter som råkat ut för sexuella övergrepp, samlades i en handbok.

Tillsammans utformade partnerna en metod för att rapportera sexuella övergrepp och den nederländska partnern undersökte hur den sedan kom till användning. Under projektet jämförde man olika metoder och man påvisade att på grund av de olika rättssystemen i partnerländerna var det inte möjligt att ta fram gemensamma riktlinjer. Frågan om samarbete mellan omsorgssektorn och de rättsliga myndigheterna behöver belysas ytterligare.

Den brittiska partnern utarbetade ett omfattande förebyggande program med namnet *Keeping Safe*.

En viktig lärdom från projektet var kunskapen om att när man hjälper personer med inlärningssvårigheter måste man hitta rätt balans mellan skydd, självbestämmande och självsäkerhet. Om man är överbeskyddande kan detta öka personernas sårbarhet. Personal inom omsorgen och föräldrar måste lära sig att ingripa på ett sådant sätt att de inte minskar förmågan hos de handikappade att se faror och klara av saker på egen hand, om än med stöd. Kort sagt, syftet är att bygga upp självständighet och återhämtningsförmåga, inte "en inlärld hjälplöshet".

Sprida kunskapen

För att dela med sig av kunskaper och bättre uppmärksamma frågan anordnades en konferens i maj 2000, vid vilken 300 personer från nio länder i Europa deltog. Tolv workshops hölls om teman som hur man behandlar personer med intellektuella handikapp som har utsatts för sexuella övergrepp och förövarna av sådana övergrepp. Deltagarna diskuterade också familjer med många olika problem, hur offer för övergrepp upplever sex, makt och maktlöshet, system för att rapportera övergrepp, omsorgspolitik och utbildning för omsorgspersonal.

En rapport från konferensen publicerades på tre språk, man upprättade en webbplats och genomförde en informationskampanj i tidningar, radio och TV.

En mer permanent informationsspridning gjordes möjlig via extra privat finansiering som projektet fick för att offentliggöra sina rön i en handbok på tre språk – nederländska, franska

och engelska. Mer än 850 exemplar spreds under det första året. I handboken beskrivs problemet, hur personer med inlärningssvårigheter kan utveckla sårbarhet och återhämtningsförmåga och man föreslår också att personer med inlärningssvårigheter skall omfattas av permanenta kontakter och få sexualundervisning. Vidare beskriver man programmet *Keeping Safe* för sexualundervisning och förebyggande av sexuella övergrepp för vuxna och föreslår en ram för att stödja barn och ungdomar som har råkat ut för sexuella övergrepp. I den nederländska upplagan finns ytterligare kapitel om sexuella erfarenheter bland kvinnor med inlärningssvårigheter och den psykosexuella utvecklingen hos och psykoterapi för barn, ungdomar och vuxna.

Genom projektet har en värdefull läromedelsresurs skapats och ytterligare publikationer kommer att ges ut. Uppföljningsprojekt förbereds i Storbritannien och Spanien.

Projekt: Stop: Preventie en hulpverlening bij seksueel misbruik van mensen met een verstandelijke handicap (Förebyggande arbete och hjälp i samband med sexuella övergrepp mot personer med intellektuella handikapp)

Ref: 98/125/WC

Kontaktperson: Erik De Belie
Medisch Pedagogisch Instituut Sint-Franciscus vzw,
Lostraat 175,
B-1760 Roosdaal
Belgien
Tfn (32-53) 64 66 66
Fax (32-53) 64 66 67
E-post: info@mpi-sintfranciscus.be
Webbplats: <http://www.mpi-sintfranciscus.be/>